

آزمایشگاه سیستم عامل پروژه سوم: زمان بندی پردازها

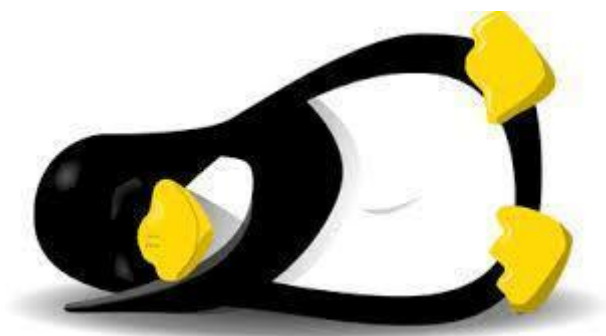

سیستم های عامل - پاییز ۱۴۰۱

دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر

مسئولان تمرین:
آرمین افشاریان، حمید
خدادادی

استاد:
دکتر مهدی کارگهی

در این پروژه با زمان بندی در سیستم عامل ها آشنا خواهید شد. در این راستا در ابتدا الگوریتم زمان بندی سیستم عامل xv6 بررسی شده و با ایجاد تغییراتی در آن الگوریتم، زمان بندی صف بازخوردی چند سطحی¹ (MFQ) پیاده سازی می گردد. هم چنین نحوه استفاده از فاکتور زمان در این سیستم عامل بررسی می گردد. در انتهای پروژه، با فراخوانی های سیستمی پیاده سازی شده، از صحت عملکرد زمان بند اطمینان حاصل خواهد شد.

¹ Multilevel Feedback Queue Scheduling

مقدمه:

همان طور که در پروژه اول اشاره شد، یکی از مهم ترین وظایف سیستم عامل ها، تخصیص منابع سخت افزاری به برنامه های سطح کاربر است. در این امر، پردازنده مهم ترین منبع از این منابع بوده که توسط زمان بند² سیستم عامل به پردازها تخصیص داده می شود. این بخش از سیستم عامل، در سطح هسته اجرا شده و به بیان دقیق تر، زمان بند ریشه های هسته³ را زمان بندی می کند.⁴

دقت شود وظیفه زمان بند، زمان بندی پردازها (و نه همه کدهای سیستم) از طریق زمان بندی ریشه های هسته متناظر با آنها است. کدهای مربوط به وقفه سخت افزاری، تحت کنترل زمان بند قرار نمی گیرند. اغلب زمان بندهای سیستم عامل ها از نوع کوتاه مدت⁵ هستند. زمان بندی بر اساس الگوریتم های متنوعی صورت می پذیرد که در درس با آنها آشنا شده اید. یکی از ساده ترین الگوریتم های زمان بندی که در xv6 به کار می رود، الگوریتم زمان بندی نوبت گردشی⁶ (RR) است. الگوریتم زمان بندی صف بازخوردی چند سطحی با توجه به انعطاف پذیری بالا در بسیاری از سیستم عامل ها مورد استفاده قرار می گیرد. این الگوریتم در هسته لینوکس نیز تا مدتی مورد استفاده بود. زمان بند کنونی لینوکس، زمان بند کاملاً منصف⁷ (CFS) نامیده می شود. در این الگوریتم، پردازها دارای اولویت های مختلف هستند و به طور کلی تلاش می شود که تا جای امکان پردازها با توجه به اولویتشان برای اجرا، سهم متناسبی از پردازنده را در اختیار بگیرند. به طور ساده تر می توان آن را به نوعی زمان بند نوبت گردشی تصور نمود. هر پرداز یک زمان اجرای مجازی⁸ دارد که در هر بار زمان بندی، پرداز دارای کمترین زمان اجرای مجازی، اجرا خواهد شد. هر چه اولویت پرداز بالاتر باشد زمان اجرای مجازی آن به صورت کندتر افزایش می یابد. در جدول زیر الگوریتم های زمان بندی سیستم عامل های مختلف نشان داده شده است [2].

² Scheduler

³ Kernel Threads

⁴ ریشه های هسته در واقع، کدهای قابل زمان بندی در سطح هسته هستند که در نتیجه درخواست برنامه سطح کاربر (در متن پرداز) ایجاد شده و به آن پاسخ داده می شود. در بسیاری از سیستم عامل ها از جمله xv6 تناظر یک به یک میان پردازها و ریشه های هسته وجود دارد.

⁵ Short Term

⁶ Round Robin

⁷ Completely Fair Scheduler

⁸ Virtual Runtime

سیستم عامل	الگوریتم زمان بندی	توضیحات
Windows NT/Vista/7	MFQ	۳۲ صف ۰ تا ۱۵ اولویت عادی ۱۶ تا ۳۱ اولویت بی درنگ نرم
Mac OS X	MFQ	چندین صف با ۴ اولویت عادی، پراولویت سیستمی، فقط مد هسته، ریسه های بی درنگ
FreeBSD/NetBSD	MFQ	بیش از ۲۰۰ صف
Solaris	MFQ	۱۷۰ صف
Linux < 2.4	MFQ	-
$2.4 \leq \text{Linux} < 2.6$	EPOCH-based	سربار بالا
$2.6 \leq \text{Linux} < 2.6.23$	Scheduler O(1)	پیچیده و سربار پایین
$2.6.23 \leq \text{Linux}$	CFS	-
xv6	RR	-

زمان بندی در xv6:

هسته xv6 از نوع با ورود مجدد⁹ و غیرقبضه ای¹⁰ است. به این ترتیب، اجرای زمان بند تنها در نقاط محدودی از اجرا صورت می گیرد. به عنوان مثال، چنانچه در آزمایش دوم مشاهده شد، وقفه های قابل چشم پوشی¹¹ قادر به وقفه دادن به یکدیگر نبوده و تنها امکان توقف تله های غیر وقفه را دارند. همچنین تله های غیر وقفه نیز قادر به توقف یکدیگر نیستند. به طور دقیق تر زمان بندی، تنها در زمان های محدودی ممکن است:

- هنگام وقفه تایمر
 - هنگام رهاسازی داوطلبانه که شامل به خواب رفتن پردازش یا خروج توسط فراخوانی `exit()` است.
- به خواب رفتن و فراخواندن `exit()` می تواند دلایل مختلفی داشته باشد. مثلاً یک پردازش می تواند به طور داوطلبانه از طریق فراخوانی سیستمی `sys_exit()`، تابع `exit()` را فراخوانی نماید. همچنین پردازش بد رفتار، هنگام مدیریت تله به طور داوطلبانه! مجبور به فراخوانی `exit()` خواهد شد (خط ۳۴۶۹). همه این حالات در نهایت منجر به فراخوانی تابع `sched()`، (خط ۲۸۰۷) و به دنبال آن اجرای تابع زمان بندی یا `scheduler()` می گردند (خط ۲۷۵۷).

۱) چرا فراخوانی تابع `sched()`، منجر به فراخوانی تابع `scheduler()` می شود؟ (منظور توضیح شیوه اجرای فرایند است.)

⁹ Reentrant

¹⁰ Non Preemptive

¹¹ Maskable Interrupts

زمان بندی:

همان طور که پیش تر ذکر شد، زمان بند xv6 از نوع نوبت گردشی است. به عبارت دیگر هر پردازش دارای یک برش زمانی¹² بوده که این برش، حداکثر زمانی است که قادر به نگهداری پردازنده در یک اجرای پیوسته می باشد. این زمان برابر یک تیک تایمر (حدود ۱۰ میلی ثانیه) می باشد.¹³ با وقوع وقفه تایمر که در هر تیک رخ می دهد تابع yield() فراخوانی شده (خط ۳۴۷۵) و از اتمام برش زمانی پردازش جاری خبر خواهد داد.

زمان بندی توسط تابع scheduler() صورت می پذیرد. این تابع از یک حلقه تشکیل شده که در هر بار اجرا با مراجعه به صف پردازش ها یکی از آن ها که قابل اجرا است را انتخاب نموده و پردازنده را جهت اجرا در اختیار آن قرار می دهد (خط ۲۷۸۱).

۲) صف پردازش هایی که تنها منبعی که برای اجرا کم دارند پردازنده است، صف آماده¹⁴ یا صف اجرا¹⁵ نام دارد. در xv6 صف آماده مجزا وجود نداشته و از صف پردازش ها بدین منظور استفاده می گردد. در زمان بند کاملاً منصف در لینوکس، صف اجرا چه ساختاری دارد؟

۳) همان طور که در پروژه اول مشاهده شد، هر هسته پردازنده در xv6 یک زمان بند دارد. در لینوکس نیز به همین گونه است. این دو سیستم عامل را از منظر مشترک یا مجزا بودن صف های زمان بندی بررسی نمایید. و یک مزیت و یک نقص صف مشترک نسبت به صف مجزا را بیان کنید.

۴) در هر اجرای حلقه، ابتدا برای مدتی وقفه فعال می گردد. علت چیست؟ آیا در سیستم تک هسته ای به آن نیاز است؟

۵) وقفه ها اولویت بالاتری نسبت به پردازش ها دارند. به طور کلی مدیریت وقفه ها در لینوکس در دو سطح صورت می گیرد. آن ها را نام برده و به اختصار توضیح دهید.

¹² Time Slice

¹³ تنظیمات تایمر هنگام بوت صورت می پذیرد.

¹⁴ Ready Queue

¹⁵ Run Queue

اولویت این دو سطح مدیریت نسبت به هم و نسبت به پردازها چگونه است؟

مدیریت وقفه‌ها در صورتی که بیش از حد زمان بر شود، می‌تواند منجر به گرسنگی پردازها گردد. این می‌تواند به خصوص در سیستم‌های بی‌درنگ¹⁶ مشکل ساز باشد. چگونه این مشکل حل شده است؟

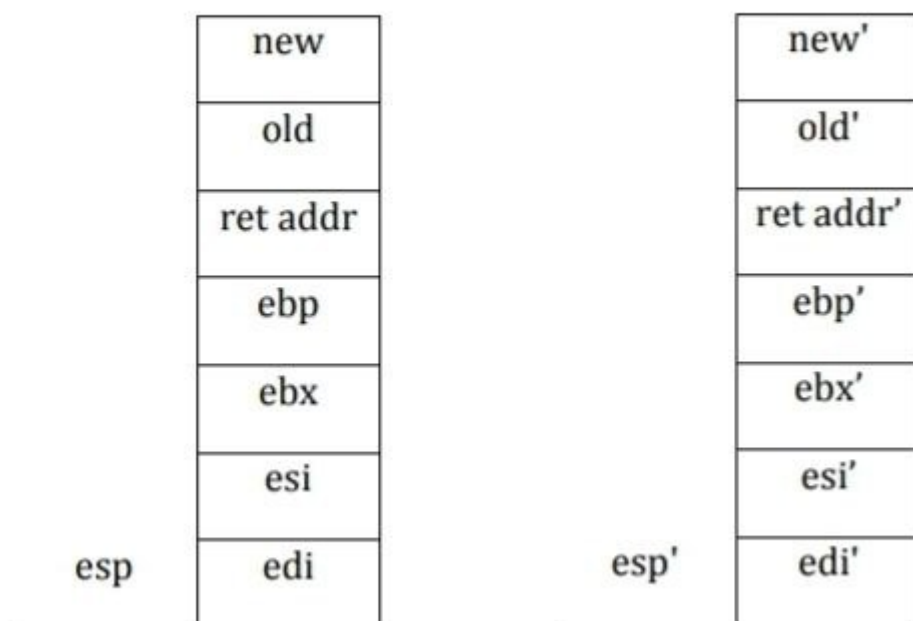
تعویض متن:

پس از انتخاب یک پرداز جهت اجرا، توابع `switchvm()` و `switchkvm()` حالت حافظه پرداز را به حالت جاری حافظه سیستم تبدیل می‌کنند. در میان این دو عمل، حالت پردازنده نیز توسط تابع `swtch()` از حالت (محتوای ساختار `context` (خط ۲۳۲۶) که ساختار اجرایی در هسته است.) مربوط به زمان‌بند (کد مدیریت‌کننده سیستم در آزمایش اول، که خود به نوعی ریشه هسته بدون پرداز متناظر در سطح کاربر است.) به حالت پرداز برگزیده، تغییر می‌کند. تابع `swtch()` (خط ۳۰۵۸) دارای دو پارامتر `old` و `new` می‌باشد. ساختار بخش مرتبط پشته هنگام فراخوانی این تابع در شکل زیر نشان داده شده است.

esp + 8	new
esp + 4	old
esp	ret addr

بخش مرتبط با ساختار پشته، قبل و پس از تغییر اشاره‌گر پشته (خط ۳۰۷۱) به ترتیب در نیمه چپ و راست شکل زیر نشان داده شده است.

¹⁶ Realtime Systems

اشاره گر به "اشاره گر به متن" ریشه هسته قبلی در old، متن ریشه هسته قبلی در پنج ثبات بالای پشته سمت چپ و "اشاره گر به متن" ریشه هسته جدید در new قرار دارد. اشاره گر به "اشاره گر به متن" ریشه هسته جدید در old'، متن ریشه هسته جدید در پنج ثبات بالای پشته سمت راست و اشاره گر به متن ریشه هسته ای که قبلاً این ریشه هسته جدید به آن تعویض متن¹⁷ کرده بود، در new' قرار دارد. متن ریشه هسته جدید از پشته سمت راست به پردازنده منتقل شده (خطوط ۳۰۷۴ تا ۳۰۷۸) و نهایتاً پردازنده سطح کاربر اجرا خواهد شد.

¹⁷ Context Switch

زمان بندی بازخوردی چند سطحی:

در این زمان بند، پردازها با توجه به اولیتی که دارند در سطوح مختلف قرار می گیرند که در این پروژه فرض شده است که سه سطح و متعاقباً سه اولویت وجود دارد. شما برای آزمودن زمان بند خود باید فراخوانی سیستمی ای را پیاده سازی کنید که بتواند پردازها را بین سطوح مختلف جابجا کرده تا قادر به اعمال الگوریتم های مختلف در هر صف باشید. همانطور که گفته شد زمان بندی که توسط شما پیاده سازی می شود دارای سه سطح می باشد که لازم است در سطح یک الگوریتم زمان بندی نوبت گردشی¹⁸ (نیازی به پیاده سازی این زمان بند نیست و می توانید از الگوریتم زمان بندی نوبت گردشی پیاده سازی شده در XV6 استفاده نمایید.)، در سطح دوم الگوریتم زمان بندی بخت آزمایی¹⁹ و در سطح سوم الگوریتم زمان بندی اول بهترین کار²⁰ را اعمال کنید. لازم به ذکر است که میان سطوح، اولویت وجود دارد؛ به این صورت که ابتدا تمام پردازها های سطح اول، سپس در صورت خالی بودن سطح اول، تمام پردازها های سطح دوم و در صورت خالی بودن هر دو سطح قبل، تمام پردازها های سطح سوم اجرا خواهند شد.

و شما با فراخوانی سیستمی ای که پیاده سازی می کنید می توانید سطح پردازها را تغییر دهید. همچنین زمان بند پیاده سازی شده توسط شما باید دارای قابلیت Aging بوده و اگر پردازهای بیشتر از زمانی معین اجرا نشود، آن پردازها را به سطح اول منتقل کند.

سازوکار افزایش سن:

همانطور که در کلاس درس فرا گرفتید، برای جلوگیری از گرسنگی²¹، می توان از مکانیزم افزایش سن²² بهره برد. بدین صورت که اولویت پردازهای که مدت زیادی صبر کردند و پردازنده به آنها اختصاص نیافته، به مرور افزایش می یابد. در زمان بندی که پیاده سازی می کنید پردازها را به طور پیش فرض در صف دوم قرار دهید و در

¹⁸ Round Robin

¹⁹ Lottery

²⁰ Best Job First

²¹ Starvation

²² Aging

صورتی که پردازهای ۸۰۰۰ سیکل منتظر مانده باشد، آن را به صف اول منتقل کنید. در صورت باز انتقال این پرداز به صف های دیگر، رصد کردن تعداد سیکل اجرا نشده پرداز را از ابتدا از سر بگیرید.

● سطح اول: زمان بند نوبت گردشی

در این زمان بند یک واحد زمانی کوچک به نام برش زمانی یا کوانتوم زمانی²³ داریم. در این زمان بند صف پردازهای آماده اجرا را به صورت یک صف حلقوی در نظر می گیریم. بر اساس این زمان بند، به صورت چرخشی پردازنده به پردازها برای بازه زمانی حداکثر یک کوانتوم زمانی اختصاص می یابد. به عبارت دیگر زمان بند، پرداز موجود در ابتدای صف را انتخاب نموده و یک تایمر برای پردازنده تنظیم می کند که پس از یک کوانتوم زمانی، پردازنده در اختیار پرداز دیگر قرار گیرد. پردازها در این نوع زمان بند به دو صورت عمل می کنند:

● حالت اول زمانی است که زمان مورد نیاز پرداز کمتر یا مساوی یک کوانتوم زمانی است؛ در این حالت پرداز به صورت داوطلبانه پردازنده را رها می کند. پس از آن پردازنده، پرداز بعدی که در ابتدای صف قرار دارد را انتخاب می نماید.

● حالت دوم، حالتی که زمان مورد نیاز پرداز بیشتر از یک کوانتوم زمانی است؛ در این حالت تایمر خاموش شده و منجر به وقفه در اجرا می گردد. سپس تعویض متن رخ داده و پرداز در انتهای صف اجرا قرار می گیرد. پس از آن، پردازنده، پرداز ابتدای صف اجرا را انتخاب می کند.

نکته ای که باید در پیاده سازی این الگوریتم رعایت شود این است که پردازها به ترتیب ورود به صف، اجرا خواهند شد و پرداز جدید، به انتهای زنجیره پردازهای منتظر اجرا افزوده می شود.

²³ Time Quantum

● سطح دوم: زمان بند بخت آزمایی (Lottery)

این زمانبند بر پایه تخصیص منابع به پردازها به صورت تصادفی می باشد. ولی هر پردازها با توجه به تعداد بلیت شانس که دارد احتمال انتخاب شدنش به عنوان پردازها بعدی برای اجرا مشخص می شود. انتخاب پردازها برای اجرا توسط زمانبند پردازنده به این صورت می باشد که هر پردازها تعدادی بلیت شانس دارد و پردازنده به صورت تصادفی یک بلیت را انتخاب نموده و پردازها صاحب آن بلیت، اجرا خواهد شد. هنگامی که اجرای این پردازها توسط عواملی چون اتمام برش زمانی، مسدود شدن جهت عملیات ورودی/خروجی و ... به پایان رسید، روند مذکور تکرار خواهد شد. هر بلیت معادل یک عدد طبیعی بوده و هر پردازها می تواند بازه هایی از اعداد را به عنوان بلیت های شانس خود داشته باشد. زمانبند پردازها با تولید عددی تصادفی در بازه کل این اعداد، یک بلیت و متناظر با آن یک پردازها را برای اجرا انتخاب می کند. به عنوان مثال دو پردازها A و B داریم و A دارای ۶۰ بلیت شانس (بلیت های شماره ۱ تا ۶۰) و B دارای ۴۰ بلیت شانس (بلیت های شماره ۶۱ تا ۱۰۰) می باشد. زمانبند در هر مرحله، عددی تصادفی بین ۱ تا ۱۰۰ را انتخاب نموده و اگر عدد انتخاب شده بین ۱ تا ۶۰ باشد، پردازها A و در غیر اینصورت پردازها B انتخاب می گردد. در شکل زیر مثالی از ۱۰ مرحله انتخابی توسط زمانبند پردازنده نشان داده شده است.

Ticket number - 73 82 23 45 32 87 49 39 12 09.

Resulting Schedule - B B A A A B A A A A.

● سطح سوم: زمان بند اول بهترین کار (BJF)

در این بخش تقریبی از الگوریتم BJF پیاده سازی خواهد شد. در این حالت لازم است برای پردازها زمان ورود و تعداد سیکل اجرا را مشخص نمایید. برای محاسبه زمان ورود می توانید از زمان سیستم هنگام ایجاد پردازها استفاده نموده و برای محاسبه تعداد سیکل اجرا، باید یک مشخصه برای پردازها خود با همین نام در نظر بگیرید. مقدار اولیه تعداد سیکل اجرا را هنگام ساخته شدن پردازها برابر صفر در نظر بگیرید. به ازای هر بار اجرای پردازها ۰.۱ واحد به تعداد سیکل اجرایی آن بیفزایید. ابتدا معیاری را تحت عنوان رتبه برای هر پردازها تعریف می کنیم. این معیار برای هر پردازها به صورت زیر قابل تعریف است:

$$\text{rank} = (\text{Priority} * \text{PriorityRatio}) + (\text{ArrivalTime} * \text{ArrivalTimeRatio}) + (\text{ExecutedCycle} * \text{ExecutedCycleRatio})$$

در این فرمول با داشتن اطلاعات در مورد اولویت، زمان ورود پردازش به صف و تعداد سیکل‌های اجرا شده هر برنامه می‌توانیم رتبه هر پردازش را داشته باشیم. عدد پایین‌تر اولویت، معادل اولویت بالاتر است. سه ضریب فوق توسط فراخوانی‌های سیستمی مربوطه مقداردهی می‌شود. زمان‌بندی بر اساس رتبه پردازش‌ها صورت می‌گیرد و اولویت اجرا با پردازش‌ای است که رتبه کمتری دارد.

❖ **نکته:** پارامترهای جدیدی که برای الگوریتم‌های مختلف زمان‌بندی به پردازش اضافه می‌کنید و هنگام ایجاد پردازش، آن‌ها را مقداردهی می‌کنید، باید به گونه‌ای مقداردهی شوند که به پردازش‌هایی که exec می‌شوند، مانند پردازش‌هایی که توسط پوسته²⁴ ساخته و اجرا می‌شوند به سایر پردازش‌ها که تنها fork می‌شوند و exec نمی‌شوند اولویت داده‌شود تا پوسته شما قفل نشود.

فراخوانی‌های سیستمی مورد نیاز:

1. **تغییر صف پردازش:** پس از ایجاد پردازش‌ها (به تعداد لازم)، باید با نوشتن یک فراخوانی سیستمی مناسب مشخص کنید که هر پردازش مربوط به کدام صف از سه صفی که پیاده‌سازی کرده‌اید، تعلق دارد. همچنین باید بتوان یک پردازش را از یک صف به صف دیگری انتقال داد. این فراخوانی سیستمی، PID پردازش و شماره صف مقصد را به عنوان ورودی دریافت می‌کند و صف پردازش را تعیین می‌کند یا تغییر می‌دهد.

2. **مقداردهی بلیت بخت آزمایی:** باید به هر کدام از پردازش‌هایی که در صف دوم قرار دارند تعدادی بلیت اختصاص دهید تا الگوریتم بخت آزمایی قابل اجرا باشد. بنابراین باید یک فراخوان سیستمی پیاده سازی کنید که به پردازش‌های صف دوم، بلیت مربوطه را تخصیص دهد. ورودی، PID پردازش مورد نظر و مقدار بلیت آن خواهد بود.

²⁴ Shell

3. مقدار دهی پارامتر BJJ در سطح پردازش: طی این فراخوانی سیستمی، باید بتوان پارامترهای موثر در محاسبه مقدار BJJ متناظر با یک پردازش را تغییر داد. ورودی این فراخوانی سیستمی، PID پردازش مورد نظر و مقدار برای ضریب در معادله BJJ می باشد.

4. مقدار دهی پارامتر BJJ در سطح سیستم: طی این فراخوانی سیستمی، باید بتوان پارامترهای موثر در محاسبه مقدار BJJ متناظر با همه پردازش ها را تغییر داد. ورودی این فراخوانی سیستمی، مقدار برای ضریب در معادله BJJ می باشد.

5. چاپ اطلاعات: برای اینکه برنامه شما قابل آزمون باشد، باید یک فراخوانی سیستمی پیاده سازی کنید که لیست تمام پردازش ها را چاپ نموده و در هر سطر این لیست باید نام پردازش، شماره پردازش، وضعیت، شماره صف، زمان ورود، تعداد بلیت بخت آزمایی، مقدار ضریب موثر، مقدار رتبه، تعداد سیکلی که پردازنده به آن پردازش اختصاص یافته است در آن گنجانده شود. یک مثال نیمه کامل در شکل زیر نشان داده شده است. توجه کنید در صورتی که تمامی مقادیر فوق چاپ نشود، نمره کسر می گردد.

name	pid	state	queue_level	cycle	arrivel
init	1	SLEEPING	1	56	0
sh	2	SLEEPING	1	30	82
foo	5	RUNNABLE	2	6	2763
foo	4	SLEEPING	1	45	2752
foo	6	RUNNABLE	2	4	2766
foo	7	RUNNABLE	2	2	2771
foo	8	RUNNABLE	2	9	2774

جهت حصول اطمینان از زمان بند خود، یک برنامه سطح کاربر با نام foo بنویسید که تعدادی پردازش در آن ساخته شده و پردازش ها عملیات پردازشی²⁵ انجام دهند؛ تا فرصت بررسی عملکرد زمان بند وجود داشته باشد. می توان این برنامه را با اجرای دستور زیر در پس زمینه اجرا نموده و در این حین، توسط فراخوانی سیستمی چاپ اطلاعات از نحوه عملکرد آن مطلع شد.

foo&

²⁵ CPU Intensive

توجه کنید که در برنامه foo فراخوانی سیستمی صدا نمی‌شود. فراخوانی‌های سیستمی فوق را به صورت برنامه سطح کاربری در بیاورید که بتوان آن را به صورت مستقیم از پوسته فراخوانی کرده و آرگومان‌ها را به آن ارسال نمود.

سایر نکات:

- آدرس مخزن و شناسه آخرین تغییر خود را در محل بارگذاری در سایت درس، بارگذاری نمایید.
 - پاسخ تمامی سوالات را در کوتاه‌ترین اندازه ممکن در گزارش خود بیاورید.
 - همه افراد باید به پروژه مسلط باشند و نمره تمامی اعضای گروه لزوماً یکسان نخواهد بود.
 - در صورت مشاهده هرگونه شباهت بین کدها یا گزارش دو گروه، به هر دو گروه نمره 0 تعلق می‌گیرد.
 - فصل پنجم کتاب xv6 می‌تواند مفید باشد.
 - بهتر است هرگونه سوال در مورد پروژه را از طریق فروم درس مطرح نمایید.
- موفق باشید.

مراجع:

- [1] Mohammed A F Al-Husainy. 2007. Best-job-first CPU scheduling algorithm. *Inf. Technol. J.* 6, 2 (2007), 288–293. Retrieved from <https://scialert.net/fulltext/?doi=itj.2007.288.293>
- [2] Donald H. Pinkston. 2014. Caltech Operating Systems Slides.